

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์เพลงทยอยเดี่ยวสำหรับซอู้ ทางครุหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน คุระยะชีวิน) ในแง่ของบริบทนั้นมีที่มาคือ เพลงทยอยเดี่ยวเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นโดย คุรมิ แวกหรือพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) สำหรับใช้เดี่ยวปีโดยเฉพาะ ต่อมาได้มีผู้คิดประดิษฐ์ ตกแต่งทำนองสำหรับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ขึ้น เพื่อต้องการให้มีความหลากหลายทางดนตรี หนึ่งในนั้นคือ ซอู้ โดยครุหลวงไพเราะเสียงซอ ได้นำทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มาทำเป็นทางซอู้ และทำการถ่ายทอดให้กับศิษย์ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีผู้ที่ได้รับสืบทอดจำนวนน้อยมาก ฉะนั้นการศึกษาและวิเคราะห์เพลงทยอยเดี่ยวในครั้งนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ทำการสืบทอดผลงานอันทรงคุณค่าของแผ่นดินเอาไว้

จากการศึกษาพบว่า มีลักษณะโครงสร้างทำนองที่แบ่งออกเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของเพลงดังนี้

1. ส่วนขึ้นต้นทำนอง
2. ส่วนเนื้อทำนอง
3. ส่วนโยนทำนอง
4. ส่วนการเชื่อมทำนอง
5. ส่วนการลงจบทำนอง

โดยแต่ละส่วนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีรูปแบบทำนองที่มีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถแยกทำนองเป็นหมวดหลัก ๆ ของเพลง คือ ส่วนที่เป็นเนื้อทำนองและส่วนที่เป็นทำนองโยน เพราะถึงแม้จะมีการแบ่งส่วนของเพลงเป็นส่วนต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ในแต่ละส่วนย่อมมีลักษณะเฉพาะของทำนอง ที่สามารถบอกได้ว่าเป็นเนื้อทำนองหรือทำนองโยน

นอกจากรูปประโยคของเนื้อทำนองและทำนองโยนที่สามารถจำแนกได้เป็นเบื้องต้นแล้ว สำหรับการดำเนินทำนองทั้งสองส่วนนี้ ประกอบไปด้วยกลวิธีพิเศษในการบรรเลงที่จะเสริมให้ทำนองมีรูปแบบเฉพาะ คือ ลักษณะการลอยจังหวะ

การลอยจังหวะที่พบในเพลงทยอยเดี่ยว สำหรับซอู้ครั้งนี้ พบว่าเป็นการลอยจังหวะทั้งเนื้อทำนองและทำนองโยน ทำนองในอัตราจังหวะสามชั้นใช้วิธีการบรรเลงในลักษณะของการลอยจังหวะตลอดทั้งอัตรา แต่สำหรับทำนองอัตราจังหวะสองชั้น มีการบรรเลงในลักษณะทางพื้นที่มีการลอยจังหวะบรรเลงสลับกันไป ซึ่งเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของสำนวนทำนอง เพลงนอกจากพบการลอยจังหวะทั้งสองอัตราจังหวะแล้ว ยังพบว่า การลอยจังหวะยังมีการเปลี่ยนไป โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การลอยจังหวะแบบเต็มชุดทำนองโยน
2. การลอยจังหวะแบบไม่เต็มชุดทำนองโยน

ด้วยเหตุของลักษณะทำนองที่ต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่า ทำนองในอัตราจังหวะ สามชั้น เป็นการใช้กลวิธีการลอยจังหวะโดยตลอด พร้อมทั้งอาศัยลักษณะของการเอื้อนทำนอง และกลวิธีพิเศษในการตกแต่งทำนองต่าง ๆ มาประกอบกัน ทำนองส่วนใหญ่เป็นทำนองที่อยู่ในลักษณะของการโยนทำนอง ฉะนั้น จึงมีเสียงที่ลอยไปหากัน อยู่ในบันไดเสียงที่ใกล้เคียงกัน โดยอาศัยการไหลทำนอง ส่วนการลอยจังหวะแบบไม่เต็มชุดทำนองโยนนั้น พบในทำนองอัตรา จังหวะสองชั้น เนื่องด้วยทำนองในส่วนนี้เป็นทางพื้น เมื่อมีการแทรกกลวิธีการลอยเข้าไปในส่วน ทำนองโยนของทำนองในส่วนนั้น ๆ บรรเลงมาจนใกล้จะหมดทำนองโยน จนกระทั่งเหลือท้าย ทำนองของโยน ทำนองในส่วนนี้ต้องบรรเลงในลักษณะทางเก็บเพื่อให้สอดคล้องและกลมกลืน กับทำนองเก็บในส่วนต่อไป จึงเป็นเหตุที่ทำให้การลอยในส่วนดังกล่าวนี้ อยู่ในลักษณะไม่เต็มชุด ของทำนองโยน

ลักษณะทำนองเพลงทยอยเดี่ยวสำหรับซออุ้พบว่า เป็นการขยายทำนองจากเสียงเพียง กลุ่มเดี่ยว แล้วทำการกระจายหรือขยายทำนองให้มีความกว้างมากขึ้น และสิ่งที่สำคัญของการขยายทำนองในเพลงนี้ นอกจากการลอยจังหวะแล้ว ยังมีการทอนและการแปรทำนองที่สามารถสร้างทำนองให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยการทอนเพลงที่พบในเพลงนี้มีมากอยู่ในทำนอง โยน คือ ลักษณะของการทอนเป็นลักษณะกลุ่มเสียงที่ทำการย่อเสียงจากกว้างไปหาส่วนแคบ แต่เมื่อการทอนพบในกลุ่มทำนองที่เป็นลักษณะทำนองโยน สามารถอธิบายได้ว่า การทอน ลักษณะนี้ถูกจัดให้เป็นระบบและรูปแบบของชุดการทอนมากขึ้น ฉะนั้นรูปแบบการทอนและ การโยนจึงมีความคล้ายคลึงกัน โดยมุ่งให้ทำนองมีความละเอียดเพิ่มขึ้นและไม่มีผลกระทบ ต่อเนื้อทำนองเพลง ผนวกกับการบรรเลงในแต่ละส่วนมีการใช้กลวิธีพิเศษอันเป็นส่วนที่ทำการ ตกแต่ง เพื่อสร้างอารมณ์และเสริมสีสันให้กับทำนองเพลงได้เป็นอย่างดี นอกจากกลวิธีพิเศษที่ ใช้ในเพลงทยอยเดี่ยวที่เป็นกลวิธีสำหรับซออุ้แล้ว ยังมีทำนองเฉพาะที่ใช้นิ้วเอก นิ้วคองหรือนิ้ว โอดของปีที่ซออุ้สามารถนำมาเป็นทางการบรรเลงเป็นลีลาเฉพาะของทำนอง เพื่อเป็นการคงไว้ ของทำนอง เอกลักษณ์และเสียงเฉพาะที่เกิดจากปี

อีกส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญของการบรรเลง คือ รูปแบบของการบรรเลง จำเป็นอย่าง ยิ่งที่ผู้บรรเลงและผู้ควบคุมจังหวะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากทำนองของเพลงมี ส่วนที่แตกต่างกัน คือ มีทำนองที่ลงจังหวะพอดีกับทำนองในลักษณะของการลอยจังหวะที่ได้ กล่าวไปแล้วในตอนต้น ซึ่งต้องมีจุดที่บ่งบอกของทำนอง ที่แสดงถึงการหมดวรรคหรือหมด ทำนองในแต่ละอัตรา นอกจากนี้แล้ว ผู้ควบคุมจังหวะจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้และความ เข้าใจ ฉะนั้น ผู้บรรเลงและผู้ควบคุมจังหวะ จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความ สอดคล้องของทำนอง เพราะหากหน้าทับบรรเลงไปโดยไม่รอหรือฟังทำนองเพลง จะทำให้ขาด ความกลมกลืนและความเหมาะสม อีกทั้งยังขาดอรรถรสของเพลงด้วย

ด้วยลักษณะทำนองเฉพาะของเพลงทยอยเดี่ยวมีส่วนที่แสดงถึงส่วนขยายของทำนองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในอัตราจังหวะสามชั้นและสองชั้น โดยมีเสียงหลักเพียงกลุ่มเสียงหนึ่ง จากนั้น มีการขยายทำนอง ด้วยลักษณะของการทอน การโยน การลอยจังหวะ รวมถึงการตกแต่งทำนอง ด้วยกลวิธีพิเศษของการบรรเลงในทางซอู้ที่ ยังคงลักษณะโครงสร้างหลักของทำนองเพลง

นอกจากส่วนประกอบต่าง ๆ ข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า การดำเนินทำนองหรือการตกแต่งทำนองในเพลงนี้ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง จากทำนองการลอยจังหวะและมักมีการยืนเสียงเดี่ยวอยู่เพียงชั่วขณะ จากนั้นทำการตกแต่งทำนองทันที ถึงแม้จะมุ่งเสียงปลายทางในเสียงเดิมก็ตาม แล้วทำการทอนสำนวนกลอนไปจนกระทั่งหมดชุดของการโยน นั้นหมายถึง การหมดชุดการทอนเช่นกัน ซึ่งแสดงว่าเพลงทยอยเดี่ยวสำหรับซอู้มุ่งประเด็นเรื่องคุณภาพเสียงที่มีความซับซ้อนของทำนองอันประกอบเข้าเป็นทำนองเพลงที่เฉพาะทางมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาของวิทยานิพนธ์ในฉบับนี้ ยังต้องอาศัยหลักการดำเนินทำนองที่มีลักษณะการลอยจังหวะของทำนอง เช่น การลอยจังหวะในเพลงหน้าพาทย์ เพลงเดี่ยวอื่น ๆ นอกจากเพลงทยอยเดี่ยว การศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะของการดำเนินทำนองในแต่ละเครื่องดนตรี รูปแบบสำนวนกลอนเพลงไทย รูปแบบการวิเคราะห์ที่ต้องมีลักษณะเฉพาะของทำนองมากกว่าเพลงที่มีอัตราจังหวะสม่ำเสมอ เพื่อให้ประเด็นของเพลงทยอยเดี่ยวสำหรับซอู้นั้น เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ฉะนั้น เพลงที่อยู่ในอัตราจังหวะลอยทั้งหมดแห่งเพลงไทยจึงมีความน่าสนใจที่จะทำ การศึกษาเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดผลงานในลักษณะดังกล่าวให้ดำรงอยู่สืบไป